

Spis treści

Wstęp	11
1. Języki obce w polskim kontekście edukacyjnym	17
1.1. Znaczenie i wartość komunikacyjna poszczególnych języków. Elementy polityki językowej	17
1.1.1. Narzędzia europejskiej polityki językowej	18
1.1.2. Definicje i charakterystyka polityki językowej	19
1.1.3. Czynniki i kryteria rozwoju polityki językowej	21
1.1.4. Polska polityka językowa	24
1.2. Nauczanie języków obcych w polskim systemie edukacyjnym	27
1.2.1. Założenia programowe kształcenia językowego w Polsce (od roku 2017)	30
1.2.2. Preferencje językowe Polaków i ich odzwierciedlenie w ofercie językowej systemu edukacyjnego	42
1.2.3. Wybrane rozwiązania w zakresie organizacji i realizacji kształcenia językowego w Polsce	47
1.2.3.1. Nauczanie języka polskiego jako drugiego	48
1.2.3.2. Zintegrowane nauczanie językowo-przedmiotowe. Oddziały dwujęzyczne	51
2. Dydaktyka języków obcych jako dziedzina badań naukowych	54
2.1. Rodowód dydaktyki języków obcych	56
2.2. Wokół definicji dydaktyki języków obcych	56
2.3. Modelowanie koncepcji dyscypliny naukowej. Układy glottodydaktyczne	62
2.4. Tożsamość dydaktyki języków obcych	71
2.5. Główne obszary dydaktyki języków obcych	73
2.6. Metodologia badań (glotto)dydaktycznych	80
2.6.1. Cele poznawcze i aparat terminologiczny dydaktyki języków obcych	80
2.6.2. Metody i techniki badawcze	81
2.6.3. Współczesne badania glottodydaktyczne	88
2.6.3.1. Badania porównawcze	89
2.6.3.2. Badania historyczne	91
2.6.3.3. Badania etnograficzne	92
2.6.3.4. Badania neurobiologiczne i psychofizjologiczne	94
3. Główne nurty teoretyczne współczesnej dydaktyki języków obcych	98
3.1. W stronę konstruktywizmu	99
3.2. Konstruktywizm poznawczy	101
3.3. Konstruktywizm społeczno-kulturowy	102

3.4. Konstrukttywizm neurobiologiczny	103
3.5. Konstrukttywizm emocjonalny	105
3.6. Pedagogika konstruktivistyczna	106
3.7. Dydaktyka konstruktivistyczna	109
3.8. Pragmatyzm pedagogiczny	112
3.9. Teorie działania	113
3.10. W stronę działania w kontekście społecznym	113
3.11. Pedagogiczne podstawy współczesnej dydaktyki języków obcych	114
3.11.1. Pedagogika humanistyczna	114
3.11.2. Pedagogika emancypacyjna	116
3.11.3. Pedagogika postmodernizmu	118
4. Ku podejściu działaniowemu do uczenia się i nauczania języków obcych.	
Kierunki rozwoju i koncepcje współczesnej dydaktyki języków obcych	121
4.1. Podejścia dydaktyczne – metody nauczania – techniki nauczania	121
4.2. Dydaktyka komunikacyjna w teorii i praktyce edukacyjnej	122
4.2.1. Lingwistyczne podłoże podejścia komunikacyjnego	122
4.2.2. Programy komunikacyjne. Poziom progowy w nauczaniu języków obcych	123
4.2.3. Założenia pedagogiczne i dydaktyczne podejścia komunikacyjnego	126
4.2.4. Jednostka uczenia się / nauczania w podejściu komunikacyjnym. Planowanie zajęć	130
4.2.5. Osiągnięcia dydaktyki komunikacyjnej	133
4.2.6. Krytyka dydaktyki komunikacyjnej	134
4.3. Dydaktyka postkomunikacyjna	136
4.4. Dydaktyka działaniowa – rozważania teoretyczne i rozwiązania programowe	138
4.4.1. Podstawowe cele i założenia dydaktyki działaniowej	138
4.4.2. Podejście działaniowe czy zadaniowe? Nieścisłości terminologiczne	139
4.4.3. Filozofia podejścia działaniowego	140
4.4.4. Kompetencje ogólne i językowa kompetencja komunikacyjna	141
4.4.5. Profilowanie edukacji językowej. Sfery użycia języka	144
4.4.6. Działania językowe i ich podejmowanie w kontekście edukacyjnym	144
4.4.7. Skale biegłości językowej	150
4.4.8. Skala globalna autoewaluacji biegłości językowej	156
4.5. Dydaktyka działaniowa w praktyce edukacyjnej. Podejście zadaniowe i metoda projektów	160
4.5.1. Podejście zadaniowe	162
4.5.2. Praca metodą projektu	169
4.5.3. Podejście zadaniowe i praca metodą projektu w polskim kontekście kształcenia językowego	174
4.6. Europejskość dydaktyki działaniowej	177
4.7. Dydaktyka komunikacyjna i działaniowa w szkolnej edukacji językowej	178
5. Współczesne wyznaczniki dydaktyki języków obcych	180
5.1. Uczący się w centrum zainteresowania współczesnej dydaktyki języków obcych	180
5.2. Autorski model uczenia się i nauczania języków obcych w kontekście konstruktivistycznych koncepcji pedagogicznych	181
5.3. Uczenie się języków obcych jako wspieranie otwartości na różnorodność kulturową ...	184

5.3.1.	Edukacja międzykulturowa w perspektywie pedagogicznej	186
5.3.2.	Edukacja międzykulturowa i rozwijanie kompetencji międzykulturowej w nauczaniu języków obcych	188
5.3.3.	Kultura/kultury w procesie dydaktycznym	194
5.3.4.	Podjęcia do nauczania kultury w kontekście nauczania języków obcych	195
5.3.5.	Polska koncepcja glottopedagogiki międzykulturowej	200
5.3.6.	Nauczanie międzykulturowe w europejskich standardach kształcenia językowego	201
5.3.7.	Nauczanie międzykulturowe w kontekście kształcenia językowego – podstawowe założenia dydaktyczne	203
5.3.8.	Metodyka nauczania międzykulturowego	211
5.3.9.	Portfolio doświadczeń kulturowych. Autobiografia spotkań międzykulturowych	214
5.3.10.	Ukryte (kulturowe) konteksty nauczania	215
5.3.11.	Edukacja dla demokracji	218
5.3.12.	Dydaktyka literatury	226
5.3.13.	Zewnętrzna i wewnętrzna perspektywa nauczania międzykulturowego	229
5.4.	Uczenie się języków obcych jako wspieranie różnorodności	230
5.4.1.	Wielojęzyczność w oficjalnych deklaracjach i zaleceniach europejskich	231
5.4.2.	Od wielojęzyczności do różnorodności	234
5.4.3.	Dydaktyka wielo- i różnorodności	237
5.4.4.	Psycholingwistyczne modele wielo- i różnorodności	239
5.4.5.	Czynniki i strategie wspierające rozwój kompetencji różnorodnej w procesie dydaktycznym	242
5.4.6.	Zintegrowana dydaktyka języków trójjęzycznych	246
5.4.6.1.	Dydaktyka języków trójjęzycznych DaFnE	248
5.4.7.	Interkomprehensja	254
5.4.7.1.	Metodyka interkomprehensji	259
5.4.7.2.	Materiały do nauczania interkomprehensji	261
5.4.7.3.	Interkomunikacja	266
5.4.8.	Otwarcie na języki	267
5.4.9.	Bilans koncepcji dydaktyki wielojęzyczności	273
5.4.10.	Europejska standaryzacja dydaktyki wielojęzyczności	276
5.4.11.	Łączenie koncepcji dydaktyki wielojęzyczności w praktyce edukacyjnej	279
5.5.	Nauczanie języków obcych jako przygotowywanie do kariery zawodowej	280
5.5.1.	Ogólna dydaktyka językowa a dydaktyka języków obcych dla potrzeb zawodowych i specjalistycznych	280
5.5.2.	Lingwistyczne podstawy dydaktyki języków dla potrzeb specjalistycznych i zawodowych	284
5.5.3.	Badanie potrzeb językowych jako wyznacznik planowania procesu dydaktycznego w zakresie języków zawodowych i specjalistycznych	286
5.5.4.	Ewolucja koncepcji nauczania języka dla potrzeb zawodowych	291
5.5.5.	Metodyka nauczania języków dla potrzeb zawodowych i specjalistycznych	292
5.5.6.	Zintegrowane kształcenie przedmiotowo-językowe (CLIL)	295
5.5.7.	Język edukacji szkolnej jako odmiana języka specjalistycznego i istotne zagadnienie dla dydaktyki języka polskiego jako drugiego	297
5.5.8.	Kompetencje miękkie a nauczanie języków dla potrzeb zawodowych i specjalistycznych	299

5.6.	Nauczanie języków obcych jako przygotowywanie do efektywnego posługiwania się technologią informacyjno-komunikacyjną	303
5.6.1.	Koncepcja CALL (<i>Computer Assisted Language Learning</i>)	303
5.6.2.	Koncepcja MALL (<i>Mobile Assisted Language Learning</i>)	307
5.6.3.	W stronę MALU (<i>Mobile Assisted Language Use</i>)	308
5.7.	Nauczanie języków obcych jako wspieranie rozwoju osobistego	309
5.7.1.	Coaching językowy – tutoring – peer-consulting	309
5.7.2.	Metodyka edukacji spersonalizowanej	312
5.7.3.	Relacja między coachem/tutorem a podopiecznym	315
5.8.	Nauczanie języków obcych jako czynnik włączania społecznego	315
5.8.1.	Założenia edukacji włączającej	316
5.8.1.1.	Międzynarodowe deklaracje propagujące podejścia inkluzyjne	317
5.8.1.2.	Od integracji do inkluzji	318
5.8.2.	Wybrane założenia metodyki edukacji włączającej	320
5.8.3.	Edukacja włączająca a nauczanie języka polskiego jako drugiego	323
5.8.4.	Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i wynikające z nich trudności w uczeniu się języków	324
5.8.4.1.	Uczący się niedosłyszający i niesłyszający	327
5.8.4.2.	Uczący się niedowidzący (słabowidzący) i niewidomi	328
5.8.4.3.	Uczący się dyslektyczni	329
5.8.4.4.	Uczniowie szczególnie zdolni	332
6.	Uczący się języków obcych w świetle współczesnych koncepcji psycholingwistycznych i dydaktycznych	336
6.1.	Proces uczenia się w ujęciu neurobiologicznym	337
6.2.	Uwarunkowania osobowościowe i indywidualne a proces efektywnego uczenia się języków obcych	341
6.2.1.	Cechy i czynniki osobowościowe, temperament	342
6.2.2.	Inteligencje	344
6.2.3.	Style poznawcze, style uczenia się, strategie uczenia się	346
6.2.4.	Zdolności i tzw. zdolności specjalne	350
6.2.5.	Postawy, przekonania, wartości	351
6.2.6.	Lęk językowy i gotowość komunikacyjna	352
6.2.7.	Poczucie własnej wartości i samoocena. Czynniki motywacyjne	356
6.2.8.	<i>Savoir-être</i> a efektywność uczenia się języków. Model SSAKK Macieja Smuka	358
6.3.	Kompetentny uczący się na lekcji języka obcego. Model MAN (menedżer – artysta – naukowiec) Jolanty Sujeckiej-Zajac	360
6.4.	Dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym jako uczący się języków obcych. Wczesna edukacja językowa	364
6.4.1.	Polska koncepcja kształcenia zintegrowanego	364
6.4.2.	Argumenty przemawiające za wczesną edukacją językową	366
6.4.3.	Założenia dydaktyczno-metodyczne wczesnej edukacji językowej	369
6.5.	Młodzież jako uczący się języków obcych. Szkolna dydaktyka języków obcych	371
6.5.1.	Charakterystyka młodzieży jako uczących się języków obcych	372
6.5.2.	Zalecenia programowe szkolnego kształcenia językowego	375
6.5.3.	Egzaminy językowe. Efekt zwrotny egzaminów	376

6.6.	Dorośli uczący się języków obcych. Andragogika a nauczanie języków obcych	378
6.6.1.	Koncepcja „uczenia się przez całe życie” („ <i>life long learning</i> ”; LLL)	379
6.6.2.	Charakterystyka dorosłych jako uczących się języków obcych	380
6.7.	Seniorzy jako uczący się języków. Założenia i koncepcje glottogeragogiki	383
6.7.1.	Od geragogiki do glottogeragogiki	383
6.7.2.	Charakterystyka seniorów jako uczących się języków obcych	385
6.7.3.	Cele edukacji językowej seniorów	388
6.7.4.	Metodyka nauczania seniorów języków obcych	389
7.	Nauczający języków obcych jako podmiot badań dydaktyki języków obcych	392
7.1.	Kompetencje i umiejętności współczesnych nauczających języków obcych	394
7.2.	Style dydaktyczne. Kierowanie klasą/grupą	401
7.2.1.	Styl demokratyczny	401
7.2.2.	Styl partycypacyjny	402
7.2.3.	Styl konsultacyjny	402
7.2.4.	Styl perswazyjny	403
7.2.5.	Styl autorytarny	403
7.2.6.	Styl <i>laissez-faire</i>	404
7.3.	Subiektywne teorie nauczających	405
7.4.	Nauczający jako refleksyjny praktyk	406
7.5.	Koncepcje kształcenia nauczycieli	408
7.6.	Dobrostan nauczającego	409
7.7.	Europejskie standardy pedagogiczne	416
7.7.1.	Europejski profil kształcenia nauczycieli języków	416
7.7.2.	Europejskie portfolio dla studentów – przyszłych nauczycieli języków	419
7.8.	Elementy edukacji spersonalizowanej w kształceniu nauczycieli języków	422
7.9.	Marka osobista nauczającego	427
8.	Zakończenie	430
	Literatura przedmiotu	432
	Aneksy	461